

Marinehistorisk Tidsskrift

16. årg.

August

Nr. 3

1983

TØJHUSMUSEETS FOREDRAGSRÆKKE 1983-84

Ganske som de forrige år arrangerer Tøjhusmuseet en række foredrag i vintersæsonen 1983-84. Sidste år var emnet: Søkrig, og vi kunne glæde os over en endog meget stor tilslutning.

I år vil vi ligesom følge linien op med en række foredrag om emnet: *Luftkrig*. Ifølge det foreløbige program vil følgende punkter blive taget på dagsordenen:

Luftmagt: Almen indføring i emnet.

Propelfly: Kampflyets udvikling til og med 2. verdenskrig.

Den røde baron: Om den legendariske flyver fra 1. verdenskrig.

Angrebet på Kreta: En stor operation domineret af flyindsats i 2. verdenskrig.

Bombningen af Hamburg: Et led i strategisk bombning i 2. verdenskrig.

Jetfly: De nye kampfly, teknik og taktik.

Kampen over Jatufloeden: Flyindsats i Korea-krigen.

Israelsk-arabisk luftkrig: Flyindsatsen i Mellemøstens sidste krige.

Vi må forbeholde os ret til mindre ændringer i programmet. Der bliver 4 foredrag i oktober-november 83 og 4 i februar-marts 84. Alle foredrag vil blive ledsaget af lysbilleder.

Endeligt program vil kunne fås i Tøjhusmuseets's garderobe, Tøjhusgade 3 eller på kontoret, Frederiksholms Kanal 29.

Alle foredrag afholdes i Tøjhusmuseets foredragssal kl. 20.00 præcis.

Indgang: Frederiksholms Kanal 29, 1220 København K.

Indtegning til foredragssrækken, Frederiksholms Kanal 29, 1220 K. — Giro 5 14 57 40.

Indtegningsgebyr: kr. 30,-.

MEDDELELSE FRA MARINEHISTORISK SELSKAB

Oversigt over den kommende sæsons aktiviteter:

D. 27/8 1983 kl. 14	Rundvisning på Holmen over temaet "Begivenhederne 29. august 1943". Kontreadmiral M.E. Michelsen, som i 1943 var chef for Holmens vagtkompagni fortæller og viser rundt. Mødested: Værftsbrovagten, Prinsessegade.
D. 12/10 1983 kl. 20	Kommandørkaptajn Urban Gad: "Sorte Sarah".
D. 30/11 1983 kl. 20	Viceadmiral S.S. Thstrup: Slaget ved Sjællands Odde den 22. marts 1808.
D. 29/2 1984 kl. 20	Hr. Tony Wedgewood: Falklandskrigen fortalt med lysbilleder og video.
D. 21/3 1984 kl. 20	Christian Tortzen: Danske søfolks deltagelse i invasionen i Normandiet 1944.
D. 25/4 1984 kl. 20	Generalforsamling.

Alle arrangementer foregår i Søofficersforeningens lokaler, Ovengaden O. Vandet 62 B, og efter møderne vil der være mulighed for at få 3 stk. smørrebrød, øl og kaffe for kr. 35,- pro persona.

Tilmelding til spisningen må ske senest søndagen før møderne til JØRGEN BARFOD tlf. (02) 87 22 54 eller til H.C. Bjerg tlf. (02) 86 18 28.

BESTYRELSEN

SELSKABET FREGATTEN JYLLAND'S VENNER

Referat af Selskabet Fregatten Jyllands Venners generalforsamling
torsdag den 24. marts 1983.

Dagsorden iflg. vedtægterne:

1. Valg af dirigent

Til dirigent valgtes landinspektør Chr. Sauer, der indledningsvis konstaterede generalforsamlingens lovlighed.

2. Formandens beretning

Dirigenten gav herefter ordet til formanden museumsdirektør F. Askgaard. (Formandens beretning er tidligere bragt i marinehistorisk Tidsskrift nr. 2 1983).

Formandens beretning godkendtes uden kommentarer.

3. Kassereren forelægger det reviderede regnskab for 1982

Selskabets mangeårige kasserer, civilingeniør H.E. Raun, var på grund af sygdom forhindret i at være tilstede. I hans sted forelagde et andet bestyrelsesmedlem, bankdirektør J. Udsen Ebeltoft det reviderede regnskab. Efter nogle korte bemærkninger fra bankdirektør Udsen om selskabets større indtjening pga. omlægningen af obligationsbeholdningen, godkendtes regnskabet.

4. Valg af bestyrelse

På valg var arkitekt S. Langkjær og bankdirektør J. Udsen. De genvalgte begge.

5. Valg af revisor

Revisions- og forvaltningsinstituttet genvalgte.

6. Eventuelt

Her bad kartograf J. Dolin, Det kgl. Søkortarkiv om ordet. Han tilhørte, sagde han, den type af medlemmer der var tilfreds, når han kunne læse bl.a. i tidsskriftet, at der var lysere tider i vente for Fregatten, men han ville dog også gerne yde noget positivt for sagen. Derfor skænkede han selskabet nogle meget smukke gamle

danske søkort, som han håbede, bestyrelsen ville benytte på en passende måde.

Dirigenten takkede for god ro og orden på generalforsamlingen, og gav ordet til formanden for nogle afsluttende bemærkninger. Efter generalforsamlingen orienterede hr. Jørgen Petersen fra Den selvejende institution fregatten Jylland om den kommende indsamlings kampagne. Der var planlagt en storstilet åbning af en landsindsamling d. 9. maj i Ebeltoft, hvor Hkh. Prins Henrik havde lovet at være tilstede. Derudover havde institutionen planlagt en lang række aktiviteter, der skulle sikre Fregattens doksætning. (Om begivenhederne d. 9. maj se andetsteds i bladet).

Efter generalforsamlingen konstituerede bestyrelsen sig som følger:

Formand: museumsdirektør F. Askgaard, næstformand: politi-assistent S.A. Jensen, kasserer: civilingeniør H.E. Raun, sekretær: museumsinspektør K.S. Nielsen. Bestyrelsen består endvidere af: Kommandørkaptajn K. Hertz, overlæge J. Hornbech Baastrup, bankdirektør J. Udsen, arkitekt S. Langkjær, funktionschef H. Bing, højesteretssagfører Ib Thyregod, arkitekt B. Kure og assurandør Uffe Larsen.

Den selvejende institution fregatten Jylland's arrangement den 9. maj 1983 i Ebeltoft

Alle sejl var sat, for at optakten til landsindsamlingen til fordel for Fregatten kunne blive så festlig, men dog også så højtidelig som muligt.

Skoleskibet *Georg Stage* ankom til Ebeltoft med alle sejl oppe, desværre var det en temmelig tåget morgen, men skibets opankring ud for Ebeltoft havn kunne alligevel følges af de mange tilskuere, der havde taget opstilling på havnen. Lidt efter kunne kongeskibet *Dannebrog* anes i tågen og kort tid efter kl. 11.00 – præcis efter tidsplanen – steg prins Henrik i land fra en chalup. Han blev modtaget af Søværnets Tamburkorps der aflagde admiralshonor.

Derefter aflagde prinsen besøg på fregatten, hvor han hilste på den samlede bestyrelse. Derefter var der frokost på Hotel Ebeltoft Strand, hvor prinsen bekendtgjorde at der foreløbig (d. 9. maj kl. 12.00) var kommet over én million kr. ind til fregatten. Derudover var der kommet en række tilsagn om støtte bl.a. fra entreprenørforeningen i Århus.

Formanden for Fregatten Jyllands Venner lykønskede Institutionen Fregatten Jylland med den lysere fremtid for vore fælles bestræbelser. Det var selvsagt et stort øjeblik for vor forening at være vidne til, at vore lange og seje kampe for fregattens bevaring ikke havde været forgæves. Først nu var fregatten kommet i sikker havn.

Efter frokost lavede Søværnets Tamburkorps en lille opvisning på plænen ned mod fregatten, hvorefter en helikopter fra søværnet hentede prinsen.

Det var for Fregatten Jylland en meget stor dag. Højdepunktet var nok at Ebeltofts borgmester, der samtidig er formand for bestyrelsen af den selvejende institution indbød prins Henrik til doksætning af Fregatten den 9. maj 1984.

Fregatten Jyllands togt til Vestindien 1871-72

*Uddrag fra
"Memoir-Bog
for
Jens Theis Theisen af Dragør"*

Meddelt af Finn Askgaard

Fhv. lokalarkivar Svend Jans har gjort mig bekendt med eksistensen af Jens Theis Theisens memoirebog og venligst overladt mig en fotostatisk kopi af afsnittet om "Jyllands" togt 1871-72. En fuldstændig kopi af bogen, omfattende årene 1861-1915, beror på Dragør lokalarkiv. Originalen er fortsat i familiens eje, men den er venligst stillet til rådighed for offentliggørelse, hvad jeg hermed på det hjerteligste takker for.

Forfatteren til nedenstående optegnelser var en rigtig dragørmænd, født på Strandlinien 57 den 7. marts 1847. Hans far var dragørlods Theis Jensen Theis.¹ Allerede som 14-årig blev han sendt til søs som kahytsdreng. Efter sit første togt tilbragte han en vinter som lærling hos sejlmager Arentzen, Dragør. Derefter gik det slag i slag til søs, både med dragørskippere og på fremmede skibe. I 1865 tog han sig tid til at gå på navigationsskole i København (?), hvor han efter 10 måneders undervisning bestod "begge examener med første karakter". I 1869 fik han hyre som styrmand på en Riga-brig, kun 22 år gammel. I september 1871 afmønstrede han i Riga for at tage hjem og gå til orlogs. Efter togtet med fregatten Jylland begyndte hans karriere som Dragørlods: sommeren 1872 blev han volontørlods og d. 1/11 samme år extralods som 41. lods på 1/4 gage. Den 1/4 1875 udnævntes han til reservelods på 1/3 gage for endelig den 1/3 1880 at blive fast lods. På grund af lodseriets tilbagegang gik han på statspension den 1/4 1897. Han afgik ved døden den 6/10 1922.

Han kalder selv sit skrift for en "memoir-bog". Deri har han ret, for så vidt som det ikke er en egentlig dagbog. De mange datoer i skriftet efterlader dog det indtryk, at den støtter sig på kalenderoptegnelser, selvom datoerne meget ofte er ukorrekte. Som kilde

til forståelse af datidens sømandsliv er skriftet af høj værdi, og man må undre sig over, at en mand med hans skolemæssige baggrund har kunnet efterlade sig et så velgjort skrift. Det her meddelte afsnit af memoirebogen supplerer på udmærket måde de nøgterne facts, som anføres i fregatten Jylland's skibsjournal, der nu opbevares på Rigsarkivet.

I de få år han sejlede som styrmand, oplevede han næsten alt, hvad sømandslivet kunne byde på. Han så med egne øjne så godt som den hele verden, Bangkok i øst, Brasilien i vest. Han forliste flere gange, og var gennem orkaners prøvelser i Østersøen og Biscayen. Han så Egyptens attraktioner og rokonkurrence mellem sultanens chalupper i Konstatinopel. En sejlads op ad Loirefloden til Nantes gjorde et dybt indtryk på ham. Landskabets skønhed og høstpigernes venlighed betog ham stærkt. Han var tilsyneladende et roligt gemyt, men slagsmål ombord blev han ikke skånet for. Hans skildringer heraf lader ane, at når det kom dertil, lagde han alle kræfter i. Han taler aldrig om knejpeliv og pigesjov, men det er nok udeladt af hensyn til familien.

Hermed gives ordet til ham selv, efter at han havde afmønstret i Riga. Hans ortografi og tegnsætning er normaliseret, ligesom skibsjournalens dateringer er anført i skarp parentes:

. jeg aftalte nu med kaptajnen på en engelsk dampbåd (The Prussioa) om passagen hjem. Den 3. [okt.] gik jeg og styrmand Espesen ombord i Bolderå (ved Dynaflodens munding, Letland) på dampbåden, der gik ud samme aften. Vi havde dårligt vejr hele rejsen og fik først Drogdens fyrskib i sigte den 10. oktober, fik lods og kom kl. 10 til ankers på Københavns rhed. Jeg betalte min passage (med) 1 pd. 9 sh. og gik i land; samme eftermiddag kom jeg hjem (Dragør, Strandlinien 57). Den 11. holdt jeg min faders fødselsdag og hørte samme dag, at fregatten Jylland skulle ud på en krydstur. Jeg kom hjem for at komme til orlogs om foråret, men tog nu straks ind til København og gik op i Marineministeriet, hvor jeg talte med direktøren,² som skulle være chef for fregatten Jylland. Jeg fik tilladelse (til) at komme med og at møde på søndagen den 15. oktober ombord i logiskibet (Sjælland?). Jeg tog da hjem om aftenen og tog ind igen om lørdagen. Søndag morgen mødte omtrent 400 mand. Vi gik alle over på Holmen og blev indskrevet på Udskrivningskontoret. Om eftermiddagen gik vi alle i

land med ordre til at komme ombord næste morgen.

Imidlertid var (fregatten) Jylland færdig, og den 22. kom vi ombord og lagde ud på Inderrheden [d. 28. okt.], hvor vi fik krudt ind, og næste dag gik vi ud på Yderrheden [d. 30. okt.]. Den 24. [skal være d. 2. nov.] gik vi forbi Kronborg og løb for dampen Ska-gen ud. 4 dage efter passerede vi Dover [d. 6. nov.]. Den 30. oktober [d. 8. nov.] kom vi ind til Plymouth for at få kul, da vi havde forbrugt de medtagne på rejsen. Vi lå her 8 dage, og i den tid var jeg flere gange i land, da jeg var ansat i chefens gig (let robåd til skibschefens brug). Den 8. november [d. 11. nov.] gik vi ud fra Plymouth med en frisk NNW. Den 11. [d. 14. nov.] frisk brise, bramsejl(et) fast. Kl. 10 knækkede klyverbommen af, (vi) stak et reb i merssejlene og bjergede klyvergrejerne og 2 dage efter [d. 15. nov.] fik vi endelig en ny bom ud. Den 17. [d. 21. nov.] kom vi til Cadiz (Sydspanien) uden at nogen mærkværdighed forefaldt (og) ankrede kl. 10 F.M. (formiddag).

Jens Theis Theisen

I Cadiz havde vi nogle gange landlov, og jeg var næsten hver dag i land med chefen. Jeg blev her ansat til at assistere som 3. sejl-mager og var derfor hele dagen (min rortørn undtaget) fri for dæksarbejde. Sidst i november [d. 1. dec.], efter at have fået de kul vi manglede, gik vi ud fra Cadiz. Dagen efter fik vi en vestlig storm, vi lagde til vinden for skruen, som gik så langsomt som muligt. Dagen efter lod vi dampen gå og satte et rebet storsejl til, men nu lå fregatten overgivet til søen. Men hvis det ikke havde været et godt søskib, havde vi fået alt på dækket værende slået i stykker. Henimod aften gav vi storsejlet op og lod skruen gå igen.

Kl. 9 næste morgen [d. 1. dec.] faldt en mand over bord, men da han havde en ende om livet, fik vi ham ombord igen, men først efter at skruen var standset og 2 livbøjer kastet over bord. Han kom straks til køjs og var samme dag rask. Vi fik nu en NO, som fulgte os til St. Thomas. 14 dage førend vi fik land at se, faldt en mand fra dækket ned på maskinrummets jerngulv og slog sig således, at lægerne i 3 dage tvivlede om hans liv. Naturen sejrede, og 3 måneder efter var han igen på dækket. Dagen efter forvred 3. læge sin (ene) fod og 1. styrmand faldt ned af en luge og forvred skulderen.

Den 24. december, juleaften, fik vi de første Vestindiske øer i sigte. Officererne havde opstillet en tombola for mandskabet, som bestod af 300 gevinster, ingen nuller (nitter). De fleste genstande var cigarer — kort — vin — tøj og sko samt flere andre nyttige ting. Vi var 8 gigroere og fik 4 flasker Sherry foruden vores punch. Stemningen ombord var gemytlig til langt ud på natten.

Dagen efter [d. 26. dec.] kom til til St. Thomas. Min gamle legekammerat C. Eggert³ lodsede os ind i havnen. Han var blevet ansat som lods her et år tidligere. Jeg var flere gange hjemme hos ham og morede mig fortræffeligt. Imellem jul og nytår havde hele mandskabet landlov. Den 2. januar [1872] gik vi over til St. Croix og ankrede dér samme dags aften. På overrejsen gjorde vi skydeskiver klar, nemlig 3 tønder tilsammen med en flagstang i midten. Næste morgen blev de lagt ud i en afstand af 2.000 alen (= 1.255 m). Der var 3 skiver for batteriets kanoner og 2 for robarkassen (den største robåd ombord), som lå en fjerdingvej fra fregatten. I 2 dage gik skydningen uafsladelig for sig, snart (med) kugler, snart granater eller kardæsker. En granat sprang lige uden for kanonmundingen og havde nær slået B (agbords)

slup (mindre robåd ombord) i stykker. Alle skuddene var godt truffet, flere gange faldt flagstangen og endnu tiere blev tønderne skudt i sænk.

Kort over Vestindien

Efter de 2 dages forløb var kanonskydningen endt, og skolens mandskab gik i land med deres "Remingtoner – rifler" (M/ 1867) for at skyde til skive, medens søfolkene skød til skive ombord med deres forskellige våben, nemlig rifler, pistoler eller revolvere. Under klart skib var de 373 mand [392 md.], som vi havde i skibskost, fordelt til kanonerne, 9 mand til hver kanon, de forskellige bådsbesætninger holdt deres både og gigroerne ved såredes nedfiring. Jeg og en af de andre rorgændere hørte til roret, bevæbnet med revolver og huggert. Eller også var de inddelte i 3 entreskifter, hver med sin bevæbning, nemlig riffel med hirschfænger, huggert med pistol eller revolver.

Efter at have ligget her i 5 dage løftede vi ankeret og gik over til St. Thomas. Her ankom vi kl. 10 den 8. formiddag [d. 7. jan.]

og blev liggende her 2 dage, i den tid var alle officererne op til det såkaldte Basin (bazin). Den 10. kom de alle tilbage. Vi løftede ankret (samme) eftermiddag kl. 3 og styrede over til St. Thomas. Vi gik kun for halv kraft for ikke at komme for tidligt, [ankom d. 10. jan.]. Om morgenen kl. 5 blev vi alle vækket op ved råbet: en mand over bord. Vi var i et øjeblik på dækket, men Bb. (bagbords) slup var allerede affiret, og begge livbøjer kastet over bord. Men da båden kom hen til livbøjen, var manden sunket – vi så ham aldrig mere. Han stod (havde stået) i Stb. (styrbords) Rapoon (Repos), da gelænderet, som han lænede sig til, knækkede, og han faldt. Det blev formodet, at han har slået sig i faldet mod nogle faste faldrebsklamper, som var slået på siden lige under. En mand, som firede den ene sluptalje, fik fingrene på den ene hånd revet slemt i stykker. Om formiddagen ankrede vi, og guvernøren gik i land. (Denne drukneulykke er ukendt for skibsjournalen).

Efter nogle dages ophold, som vi benyttede til at eksercere i, fik vi ordre til at gå til Laguyio (La Guaira, Venezuela). Vi løftede straks (anker) [d. 14. jan.] og gik ud medtagende en kystlods [bekendt mand Miguel Tuendes]. Vi løb Westend an og tog en kapt. (Skovbo) ombord, som skulle med over. 3. dagen efter [d. 17. jan.] havde vi nær løbet på Rockisland (Rock Island, Roques), men fik set klipperne og kom rundt en kabellængde (= 1/100 sømil, 185 m) fra klippen. Dagen (efter) kom vi ind til Laguyio, som ligger ved foden af høje bjerge. Vi lå på åben rhed med bakkede fyr hele tiden. Chefen med 1. læge sekondløjtnant Jensen som adjutant, kapt. Christiansen⁵ og kapt. Skovbo rejste straks op til hovedstaden i Venezuela (Caracas) [d. 18. jan.], som lå 5 mil ind i landet. Den 20. januar [d. 21. jan.] kom de tilbage efter at have været 3 dage deroppe.

Dagen efter [d. 21. jan.] gik vi til søs, og den 23. kom vi ind til St. Thomas. Vi skulle til St. Croix, men da kursen var sat for lægt, løb vi ind til St. Thomas og gik dagen efter til St. Croix [Frederikssted, d. 24. jan.]. Her lå den svenske fregat (Charlotte), men den gik, da vi kom. Den 25. gik vi igen til St. Thomas, hvor vi ankom om aftenen.

Den 27. januar pyntede vi skibet op til at afholde et bal ombord. Solsejlene blev hejst op i midten, således at det forestillede taget på et hus med gardiner til begge sider, så at dækket fra stormasten til hækken var aldeles indelukket. I gavlen på hækken

blev et stort Dannebrog breddt ud. Guirlander blev trukket overalt indvendig i teltet, agter ude blev kongen og dronningen af Danmark hængt op, nogle træer var sat op på hyttens tag, bænke og borde for musikkorpsset, 4 sidelanterne var opstillet foran dem mellem nogle lamper, lysekroner af blomster og grønt med bajonetter bundet til for at sætte lysene i var ophængt imellem masterne. Mesanmasten var ganske beklædt med grønt, medens en kæmpe, som blev sammensat af fægteharnisker, blev stillet op ad stormasten imellem kanonerne, medens 3 store palmetræer blev stillet op midtskibs. Hynder og brædder, bedækkede med over 100 flag, blev stillet op langs begge sider. Kl. 9 kom hele selskabet ombord, omtrent 120 i tallet. En smukkere dansesalon havde jeg endnu ikke set. Ballet vedvarede til kl. 2 (nat), da selskabet gik i land.

Dagen efter, eller rettere sagt om morgenen, var der ikke spor at se af ballet eller den smukke salon. Bådsmandens pibe skingrede op i ørerne, den skønne drøm varede kun kort. Den 30. [d. 31. jan.] kom guvernør Bille med kone ombord for at gå med os til Portorico. Vi løftede ankret [d. 1. febr.] og gik ud (den) formiddag kl. 10, samme aften var vi udenfor, vi fik lods og kom ind til St. Juan de Portorico [d. 1. febr.], hvor vi saluterede for fæstningen, som blev besvaret med 21 skud — og siden efter, da guvernøren gik i land, blev der saluteret for ham også [d. 2. febr.].

I de dage vi lå der, havde vi afvekslende selskab ombord. Jeg var flere gange i land med chefen og havde lejlighed til at bese staden, som var bygget af sten: høje huse med smudsige lige gader, men meget stille og dødt overalt i staden. Den har en smuk beliggenhed, fæstningsværker rundt (om) hele staden og sø på 3 sider. Havnen er stor og en af de bedste havne i Vestindien. Den sidste dag vi var der, komme alle fæstningsregimenternes musikkorps ombord og spillede (til) afsked. Vi svarede dem igen og spillede således omtrent i 2 timer, indtil piben bød til letning. Da vi passerede den yderste fæstning [d. 4. febr.] bragte befolkningen os nogle hurra'er. Om aftenen var vi op(pe) ved Crab Island (eller Isla de Vieques). Kl. 10 om aftenen blev den SO (sydost) himmel pludselig luende rød. Guvernøren sagde, det var et fænomen, som kun sjældent forekom, men hed Aurora Borealis (nordlys). Det viste sig til kl. 2 på morgenen, da det forsvandt.

Kl. 8 [d. 5. febr.] ankrede vi igen i St. Thomas havn, og dagen efter fik mit skifte landlov. Jeg gik ud af byen for at bese et stort

træ, som min fader havde talt til mig om, at hans navn var skåret i træet. Jeg fandt nogle bogstaver, som jeg antog var hans navn. Træet var meget tykt i stammen, og grenene var ligeså tykke som selve stammen. Der var ingen kviste og få blade på, men overalt (var det) bedækket af firben og myrer. Jeg skrev mit navn i træet og spadserede ind i byen igen, da vi alle skulle ombord kl. 7. Vi lå nu stille og ekserserede til den 12. februar [d. 10. febr.], da vi lettede, salutede for fæstningen og gik for dampen ud af havnen på hjemrejsen.

Samme aften hejste vi skruen op af vandet og satte alle sejl til, liggende bestandig NNO i for styrbords halse. Efterhånden som vi kom nærmere nordpå, trak vinden sig sydlig og tilsidst SV. Den 22. blæste det en storm, vi havde rebet fok og tætrebet St. mærssejl til, vi loggede mellem 10 og 12 knob i flere dage. Den 27. havde stormen lagt sig. Vi havde 2rebet mærssejl, undersejl og klyver til. Et stort skib [barken Lorena af Stockton] med underboyen og bram læsejl løb vi forbi. Samme aften den stod stille for os; på fornatten (først på natten) stak vi rebene ud og satte bramsejl til. Den 1. marts kom vi om aftenen ind i Kanalen og fik lods ombord. Kl. 11 drejede vi til ved Eddystone (fyrtårn syd for Plymouth), affyrede flere raketter og brændte blålys for at få lods, men da ingen kom, måtte vi vente til morgenen [d. 2. marts]. Kl. 9 formiddag faldt ankret i Plymouth havn.

Vi salutede for fæstningen med 27 skud [21 skud] og for rangskibet (linieskibet) med 17 skud og gjorde tillige den gamle honnør at hejse klyveren under salutten, som blev besvaret fra begge steder. Om eftermiddagen satte vi chefen ombord i rangskibet [Royal Adelaide], som havde 5 (!) dæk, en frygtelig stor kolos at se til. Vi lå her i 8 dage og pyntede fregatten så godt, det lod sig gøre. Den 9. marts [d. 8. marts] gik vi ud fra Plymouth for dampen.

Vinden var imod i Kanalen og rettede sig således efter os, at den bestandig var os lige imod. Den 13. marts ankrede vi ved Trekroner. Den 15. [d. 13. marts] gik vi ned til Vedbæk og den 17. [d. 16. marts] tilbage igen. Vi havde haft smukt vejr til den 17., men nu begyndte det at sne med en østlig storm. Samme dag [d. 18. marts] kom flådeinspektøren ombord, men på grund af det dårlige vejr måtte han nøjes med kanonekzersits. Den 19. [d. 20. marts] gik han i land. Snestormen vedvarede, vi tog vores

bramræer og stænger til dæks og skød godset ned. Dagen efter klarede vejret lidt. Samme aften [d. 22. marts] lå fregatten på sin station i Flådens Leje, og 8 dage efter lå fregatten for sine nøgne undermaster med kanoner og alt inventar i land, og hele mandskabet blev permitteret [d. 30. marts].

Samme aften tog jeg hjem på Dragør. Sneen lå dengang alen højt på hele landet, og vejene var næsten ufremkommelige. Den 3. april afholdt vi efter overenskomst et bal for dem af fregattens mandskab, som havde lyst, i Aftenstjernens salon. Ballet blev besøgt af chefen og alle officererne, som morede dem (sig) fortræffeligt. Salonen var dekoreret med flag og guirlander, medens fregatten Jylland var afmalet i meget stor målestok og hængt op på et iøjnefaldende sted. Jeg havde min yngre søster med og morede mig godt. Kl. 5 (om morgenen) sluttede vi ballet og tog afsked med hverandre. . . . ”

NOTER

1. Theis Jensen Theis, f. 11/10 1819, d. 3/9 1908. Dragørlods d. 1/5 1846, pensioneret d. 1/1 1880.
2. Kommandør Johan Philip Schultz, f. 16/11 1820, d. 4/10 1887.
3. Crilles Rasmussen Eggert, f. d. 23/4 1845. Forældrene boede til leje i nuværende Chr. Mølstedsgade 8, Dragør.
4. Frantz Ernst Bille, f. 14/2 1832, d. 10/6 1918. Guvernør ad interim på Dansk Vestindien 1871-72.

Per Herholdt Jensen: Flådens inspektionskuttere ved Grønland. 174 sider, ill. Chr. Erichsens forlag 1982, kr. 185,- incl. moms – indb.

Som titlen antyder fortæller denne bog om inspektionskutternes indsats i de grønlandske farvande. Forfatteren er officer i søværnet og har siden 1975 fjort tjeneste i Grønland, dels på land og dels på forskellige marinekuttere. En mere kyndig kender af emnet findes derfor næppe.

Der indledes med et historisk overblik over orlogskutternes virke i Grønland, hvorefter forsvaret af landsdelen omtales. Dernæst får læseren en instruktiv redegørelse for vejrforholdene i området, der selvsagt er af afgørende betydning for sejladsen i disse farvande. Nu følger en aldeles glimrende fremstilling af de kutterklasser, som Grønlands Kommando råder over i dag, idet vi får oplysninger om skibenes tilblivelse, udrustning og indretning. Det er så vidt vides første gang disse skibe beskrives så spændende og indgående.

Inspektionskutteren 'Agdlek' i storis i Isaløbet, set fra Vædderen.

Videre fortælles om besætningernes dagligdag, hvor opgaverne er mange, lige fra fiskerikontrol og inspektion, søredningsopgaver, assistance til skibe i nød samt transportopgaver af enhver art.

Bogen fremtræder meget smukt, fordi lay-out og illustrationer danner en elegant helehed. Særlig farvefotografierne fra de grønlandske farvande er enestående. De fleste fotos er taget af forfatteren selv, hvorimod kort og profiltegninger af skibsklasserne samt vignetter er udført af maleren Kaj Walther.

Her er så sandelig tale om en sjælden dejlig bog, som bør læses af alle med interesse i maritime emner, orlogsskibe og ikke mindst grønlandske forhold.

OLF

Birger Thomsen: Historiske vrag i danske farvande. 87 sider, ill., Gads Forlag 1982, kr. 146,40 incl. moms.

Den maritime interesse er i disse år mangfoldig og særlig marinearkæologien har haft betydelig medvind som følge af fundene af f.eks. vikingeskibene fra Skuldelev i Roskilde Fjord og Wasa. Skønt interessen ikke mindst blandt sportdykkere er meget stor, og Danmark vel nok er et af de lande, hvor der findes flest skibsvrag, er der herhjemme kun få videnskabsmænds med kendskab til området. En af dem er Birger Thomsen, som udover at være medredaktør af vort tidsskrift til daglig er ansat i Fredningsstyrelsen, hvor han som historiker, etnolog og erhvervsdykker arbejder med emnet. Han kan nemlig det hele. Det er derfor glædeligt, at han har nedfældet sin store erfaring i denne publikation, der kan betragtes som en introduktion til marinearkæologien.

I en glimrende indledning fortæller han først om dette nye videnskabelige arbejdsfelt og dets arbejdsbetingelser. Dernæst omtales de institutioner og mennesker, som deltager i undersøgelserne af historiske skibsvrag. Indsatsen under havoverfladen er imidlertid blot en del af arbejdet, for sideløbende hermed eller forinden er det ofte nødvendigt at foretage omfattende studier i arkiver og museer for bl.a. at finde historiske beretninger om vrage eller omstændighederne omkring strandingen. Læseren får

helt klart demonstreret, hvorledes et samarbejde med sportdykere er afgørende nødvendigt i en tid, hvor det offentlige ikke er i stand til at afse midler til at undersøge og beskytte alle vrage og slet ikke hæve dem.

Bogens centrale afsnit er den meget spændende omtale af en række undersøgelser af historiske vrage. Blandt disse er flere, der kaster nyt lys over vor orlogsflådes historie. Dette gælder undersøgelserne om den svenske transportflådes forlis ved Sose Odde på Bornholm i 1678, Dannebrogs endeligt i 1710, vrage fra slaget på Rheden 1801 samt engelske orlogsskibes forlis under Kanonbådskrigen 1807-14.

Teksten suppleres med mange gode og instruktive illustrationer, således at bogen er meget læsevenlig og let overskuelig, skønt der er trykt med lovlig små bogstaver. Birger Thomsens lille værk kan derfor varmt anbefales alle med interesse i marinearkæologi og marinens historie.

OLF

MARINEHISTORISK SELSKABS SKRIFTRÆKKE

1. *Jørgen H. Barfod*: Slaget i Køge Bugt den 1. juli 1677 (1952). Udsolgt*.
2. *R. Steen Steensen*: Vore torpedobåde gennem 75 år (1953). 60 kr./33 kr. næsten udsolgt.
3. *Georg Nørregaard*: Fregatten Falster ved Marokko 1753 (1956). 25 kr./17 kr.
4. *Gunnar Olsen, Erik Harremoes, G. Honnens de Lichtenberg og R. Steen Steensen*: De danske stræder og Øresundstolden (1958). 30 kr./20 kr.
5. *R. Steen Steensen*: Vore undervandsbåde gennem 50 år 1909-59 (1960). 65 kr./50 kr.
6. *R. Steen Steensen*: Orlogsmuseet (1961). 15 kr./10 kr. næsten udsolgt.
7. *Jørgen H. Barfod*: Orlogsflåden på Niels Juels tid 1648-99 (1963). 60 kr./45 kr.
8. *G. Honnens de Lichtenberg*: Larssen fra 64 (1964). 30 kr./20 kr.
9. *R. Steen Steensen*: Fregatten Jylland (1965). 25 kr./17 kr. næsten udsolgt.
10. *R. Steen Steensen*: Vore panserskibe 1863-1943 (1968). 96 kr./65 kr.
11. *R. Steen Steensen*: Vore krydsere (1971). ib. 80 kr./60 kr.
12. *Hans Chr. Bjerg*: Dansk Marinehistorisk Bibliografi 1500-1975 (1975). 48 kr./32 kr.
13. *M. Winge*: Søetatens Syge- og Kvæsthuse (1976). udsolgt.
14. *Jørgen H. Barfod*: Niels Juel. A Danish Admiral of the 17'th Century (1977). 48 kr./32 kr.
15. *Hans Garde & Hans Chr. Bjerg*: Torpedobåde gennem 100 år. Det danske torpedobådsvåben 1879-1979 (1979). 96 kr./65 kr. næsten udsolgt.
16. *Ole L. Frantzen*: Truslen fra Øst. Dansk-norsk flådepolitik 1769-1807 (1980). 96 kr./65 kr.
17. *Fregatten Bellona's* togt til Sydamerika 1840-41. Skibslægen J.H. Lorcks dagbog (1980). 69 kr./50 kr.
18. *Hanne Andersen*: Nyboder — et københavns miljø, med en gennemgang af dets afspejling i litteraturen (1981). 40 kr./30 kr.

Beløbet før skræstregning er prisen hos boghandleren, efter er medlemspris.

* Et genoptryk er udarbejdet af Køge Marineforening og kan købes af selskabet for 5 kr.

*Skriftrækken forhandles af Nyboders Boghandel
og Marinehistorisk Selskab*

MARINEHISTORISK SELSKAB

Sekretæren

Ved Fortunen 10 A

2800 Lyngby

Meddelelser:

Tøjhusmuseets Foretagsrække 1983-84	2
Marinehistorisk Selskab	3
Selskabet Fregatten Jylland's Venner	4
Den selvejende institution fregatten Jylland's arrangement den 9. maj 1983 i Ebeltoft	6

Artikler:

Finn Askgaard: Fregatten Jyllands togt til Vestindien 1871-72	7
--	---

Anmeldelser:

Per Herholdt Jensen: Flådens inspektionskuttere ved Grøn- land	16
Birger Thomsen: Historiske vrage i danske farvande	17

Marinehistorisk Selskabs skriftrække	19
--	----

Marinehistorisk Tidsskrift Juli 1983 Nr. 3 16. Årgang

- Udgives af Marinehistorisk Selskab, Selskabet Fregatten Jyllands Venner, Selskabet Orlogsmuseets Venner og Selskabet danske Torden-skjold-Venner.
 - Redaktion: museumsinspektør Ole L. Frantzen og cand.mag. Birger Thomsen.
 - Ekspedition: Ole L. Frantzen, Tøjhusmuseet, Frederiksholms Kanal 29, 1220 Kbh. K. Tlf. (01) 11 60 37 lokal 22.
 - Udsendes 4 gange årligt til medlemmerne af de 4 udgivende selskaber.
 - Sidste frist for indlevering af stof d. 17. i månederne: januar, marts, juni og oktober.
 - Abonnement kan tegnes gennem de fire udgivende selskaber eller ved henvendelse til redaktionen.
 - Eftertryk kun tilladt med kildeangivelse.
-

Forsideillustration:

Håndværkmester i galla, kvartermænd i paradepåklædning og skipper i daglig tjenestedragt. Fra Th. v. Husher: Samling af danske militaire Uniformer. København 1858. Tøjhusmuseets bibliotek.